

Despre luciditate și intelectualitate (2)

de Lucia McNeff

Mă întorc bucuros (chiar dacă mă simt umilit și vinovat) spre ideile-justificative și de program – pe care Blaga le expune în a sa *Conștiință Filozofică*, curs ținut în anul 1946/47.

Constat că Blaga face o categorică diferențiere între Filosofie și conștiință filosofică. “Conștiința filosofică o socotim doar ca un joc secund, ca un apendice foarte treaz al filosofiei...”

Mă obligă să fac anumite legături între obsesia mea legată de luciditate și conștiința filosofică – ambele fiind niște simple jocuri secundare ale filosofiei. Doar că luciditatea mea, fiind în întregime întoarsă către istorie, propriul destin și dramă, devine automat un subaltern al conștiinței filosofice: un fel de ucenic vrăjitor care nu se joacă cu borcanele Maestrului, ci cu însemnările acestuia despre conținutul borcanelor.

Iată etapele blagiene ale Conștiinței filosofice:

Scuturare,
luminare,
dezmeticire,
trezire

și întreg acest dramatic parcurs ducând spre *Metafizică*.

În cazul lucidității mele (care e o stare și o metodă) etapele ar fi următoarele:

îndoială (fiindcă văd)
suferință (fiindcă sunt neputincios)
amorțeală (din cauza muririi)
viziune analgezică (ontică)

și întreg acest proces intuitivo-rațional ducând tot la *Metafizică*, dar sub forma ei de *Morală* prin implorarea și “încurajarea” Marelui Anonim, atât prin cunoașterile sale luciferice (scormonitoare de adevăruri nespuse) cât și prin cea paradiziacă (limpida așezare în lumină și rost, în cadrul unei lumi normale și așa cum este.)

Caut în Blaga cuvântul “Libertate”: nu-l găsesc. (De aici totala sa indiferență față de sociologie, psihologie, politică.) Și nu pot să nu închei această vanitoasă pagină (în care am îndrăznit să-l compar cu mediocritatea mea) fără să nu transcriu bucuria descoperirii mele de ieri: “Luciditatea este libertatea celor lipsiți de libertate!”.

*

“*Un popor*, spunea Nietzsche, nu este decât ocolul pe care îl face Natura spre a ajunge la 6-7 oameni mari!”. Se poate. Așa cum – dacă ar fi să citez pe Borges – toate geniile, tuturor timpurilor și neamurilor, nu au făcut decât să scrie o singură carte.

Nu îndrăznesc să calc, cu sufletul împăcat, pe această periculoasă cărare. Lumea e alcătuită, pe lângă aceste elite excepționale, dintr-o masă imensă de mediocri și submediocri. Eu însumi – privindu-mă în oglindă, lucid și critic – nu sunt decât o simplă mediocritate, luminată de soartă, cărți și câțiva dascăli model. Nu aș dori să ajung profesor sau elev într-o lamaserie de genii, nici să mă las vreodată cuprins de ideea superiorității unei idei sau a unei părți din lume sau omenire. Cât am fost profesor secundar, de la catedră, am ținut lecțiile mele la nivelul celor cu nota 7-8, deci cu mediocrii clasei, izolându-i pe proștii periculoși și incurabili, dar și de premianți, de cele mai multe ori superiori și îngâmfați.

Până vom ajunge să realizăm cei 6-7 oameni mari (sau cele 22 de genii la care visează Noica) trebuie să ne îngrijoreze degradarea, prostirea și căderea spre mai jos a masei celor utili-mediocri, care duc lumea înainte și care ar fi putut fi salvați și sălțați... Nici o morală - în afară de cea a lui Nietzsche – nu se adresează doar elitelor, ci mulțimilor. Curba lui Gauss e sfântă, ea trebuie re-inclusă nu numai în pedagogie și diviziunea muncii dar și în politică și mai ales în selecția socială a cadrelor de conducere.

Fiindcă proștii, peste tot în lume, sunt în ofensivă. Dispun de știință, arme și ideologii. Mediocritatea pendulează între frică și adaptare cu orice preț, iar geniile și elitele se dovedesc a fi servitorii cei mai perfizi și mai lași ai puterii.

*

Tricotomii ritmice:

caracterul nivelator al mediocrității victorioase

caracterul tăvălug al submediocrității

caracterul catastrofic al prostiei

- caracterul ucigător al incompetenței

- caracterul ucigător în rate al incompetenței bine intenționate

- caracterul ucigător cu anestezic al incompetenței fals științifice

caracterul infectant al corupției

caracterul infectant dar bine mirositor al corupției cu acte în regulă

caracterul moral infectant al corupției dascălilor, educatorilor, modelelor sociale

*

Acest frumos calmant al durerilor: speranța. Care înseamnă amânare, poate mâine, poate la anul, cu siguranță până în 1990 (un vizionar perfect – nota mea), nu se poate să nu...

Ca și Buzura, rămân un naiv sectant al speranței: consider că încrederea mea în puterea autonomă a Valorilor, m-a îndemnat să sper întruna: nădejdea că totul se rezolvă prin răbdare m-a ținut în viață, într-un fel de provizorat nu numai durabil dar chiar penibil și umilitor.

Cred că disperarea (pe care o încerc acum că a început numărătoarea inversă) este, din varii puncte de vedere, mult mai fertilă și mai eficace: tot ce am scris – chiar și Arca bunei speranțe – la timpul resapectiv, fuseseră acte de deznădejde și revoltă.

Speranța presupune încredere în istorie, valori și evoluție: în circulația freatică a adevărului (care nu poate să iasă la lumină) și a binelui (care e obligat să accepte duelul cu răul, fratele său geamăn), disperarea ar fi țipătul meu de “nu mai pot” sau de “Ajunge!”. Dar ce rezolvă un țipăt? Între disperarea unui om și cea a poporului său, poate să treacă și o sută de ani. Timpul subiectiv al lucidității individuale nu este același cu timpul lucidității istorice: eu mi-am dat seama cam ce hram poartă stalinismul după primele ședințe – Europei, inteligente și culte, i-au trebuit 30 de ani.

Să rabd! Să scriu despre răbdarea mea: cine știe dacă răbdarea (care lasă răul să se desfășoare în voie) nu este forma cea mai perfidă și periculoasă a disperării ultime?

*

“Să ne aducem aminte de Xenopol – cu a sa teorie despre serii și succesiuni în Istorie - îmi spune maestrul zugrav Pascaly. Toate gloriile au fost, de fapt, uriașe <<căderi >>, urmate de prăbușiri: căderea unui erou, urmată de prăbușirea operei sale imperiale. Așa s-a întâmplat cu Alexandru Macedon, cu Caesar, cu Napoleon. De ce să nu facem bilanțul deceniilor glorioase pe care le-am trăit noi doi? Anii '50 au însemnat ruptura U.R.S.S.-ului de Tito, anii '60 au adus ruptura încă nevindecată de China lui Mao, anii '70 au determinat ruptura partidelor comuniste europene și apariția acestor partide hibride numite <<euro-comunism>>. Anii optzeci, în care am intrat, ne se poate să nu aducă ruptura comunismului de sine însuși, chiar în U.R.S.S. Galaxiile, care se nasc după un Big-Bang, au tendința să se îndepărteze cu viteza luminii de centrul exploziei primare: așa și cu statele născute după o revoluție imperială: în curând va apare, în locul ideii internaționalismului, mica durere națională poloneză, română, maghiară, germană, uzbekă, tătară etc... Limbile au hotărât soarta turnului Babel, nu?”.

*

Închei aici seria eseu-rilor din Jurnalul unui jurnalist fără jurnal al lui Ion D. Sârbu în speranța că acei care și-au irosit din timpul lor, parcurgând rubrica Gânduri... și-au îmbogățit puțin sufletul și mintea, cu cugetările acestui om. Așa cum am mai subliniat și în alte comentarii de la începutul sau sfârșitul rubricii, îl consider ca un bun vizionar și psihanalist deși consacrarea lui nu poate veni din aprecierile mele, nefiind suficient de competentă. Este numai o părere personală, care am simțit nevoia să o împărtășesc și cititorilor.